

„A byls v Gobi?“ Glosa k vydané publikaci „Cestou na Východ“ (Praha: Torst 2008)

Jak jsme s Karlem Cudlínem tuhle knížku dělali? Dobré ani špatné fotky nepotřebují žádné komentáře, na tom jsme se shodli už dávno. Jenže mně to nedalo a musel jsem se ho ptát. Kdys tam byl? Jak velký byly ty ryby? Jak choděj oblíkaný Mongolové? Byls v Gobi? Proč jsi fotil zrovna tohle?

Obvyklou odpovědí fotografů na podobné otravování bývá zavrčení, pokrčení rameny. Fotka má přece mluvit sama. Karel taky vzdoroval. Jenže jsme na knížku měli dost času. Poprvé jsem z Karla tahal odpovědi na začátku 90. let, když v *Revolver* revue otiskl pár fotek z pražských krematorií. Tehdy jsme dychtivě sledovali, jak se Československo a celá východní Evropa rítí na západ a užívali jsme si to. Oba jsme byli dětmi, které stráží pomníky padlých z druhé světové války, oba jsme byli dětskými rukojmími z hlídaných manifestací. Pak čas oponou trhnul a my jsme oba už nějakou dobu reportéři. Taška s pasem a kartáčkem na zuby, notesem a pro fotoreportéra s pár kily fotozátěže navíc pořád připravená někde v koutě. Západ nám brzy připadal, ať už to tak je, nebo ne, vyfotografovaný a popsáný.

Hledám kvas, společnost v pohybu, říká o svých cestách na východ Karel. Takže Polsko, Ukrajina, Bělorusko, Moldávie, Rumunsko, Mongolsko ... Někdy se naše reportážní cesty protnulý, většinou ne. Občas jsme se z redakčních židlí a nekonečných cest sesmýkali na volnou nohu. Tehdy Karel fotil třeba cyklus pro Národní divadlo. Anebo východoevropské gastarbajtry v Čechách. Udělal knížku o Izraeli. Občas jsme se vídali po hospodách, různých redakcích, na výstavách, setkáních přátel. Pořád mi Karel vrtal hlavou. Reportéřské psaní obvykle vyčichne dřív než dobrá fotka. Píšíci reportér je stále na skřipci jazyka, který se rychle mění, ať chce nebo ne, je svázán dobovou korektností. Fotka, vytržená ze skutečnosti, předává zprávu do věčnosti. Jak se to, Karle, dělá?

Jak dobře fotografovat, jsem se nedozvěděl. Karel říká, že to neví. Ale zajímalo mě, a myslím, že posleze i Karla, jít po příbězích jeho obrazů. Pět příběhů k pěti fotografiím si v květnu 2005 vyžádal Institut moderního umění v Norimberku. A právě norimberský Institut nyní, v březnu 2011 vydává německou verzi knihy, rozšířenou o další fotografie a další příběhy. A my se tam oba chystáme na velkou výstavu Karlových fotek.

I při práci na knížce jsme chtěli k příběhům přidávat pořád další a další, ale oba jsme, jak už to bývá, sotva stíhali vlastní práci. Po letech jsme se sešli jako reportéři v redakci *Respektu* a od listopadu 2007 do února 2008 udělali tuhle knížku. Fotky Karel bral a házel na stůl myslím intuitivně, někdy jsem do výběru mluvil i já, ale spíš ne. Sešli jsme se, když nepočítám redakci či společnou reportáž, celkem asi patnáctkrát, většinou u Cudlínů v kuchyni, někdy s láhví vína. Šlo nám o příběhy fotek, ne o řešení celosvětových problémů. Pokud Karel fotí třeba v Karabachu, není jeho povinností odhalovat kořeny dnešního zabíjení, ale musí se dostat do hor k lidem, k spáleným domům a k zaminovaným loukám a fotit. To stačí. Neměli jsme předem jasný záměr, předem danou strukturu knížky, spíš jen společnou osobní archeologii a zvědavost.

Jáchym Topol